

*Г. К. Чахоўскі,
кандыдат філалагічных навук,
дацэнт кафедры сучаснай беларускай мовы БДУ*

Інтэрнэт-маўленне як сродак камунікацыі

Узнікненне інтэрнэту ў канцы 1960-х гадоў як яшчэ аднаго камунікатыўнага канала перадачы інфармацыі, а затым як сродку масавай камунікацыі ў XXI ст. прывяло да з'яўлення не толькі глабальнага інфармацыйнага асяроддзя, але і спецыфічных віртуальных сусветаў, сеткавых супольнасцей, сеткавай культуры і сеткавай мовы, якія абслугоўваюць новы сегмент сацыяльнай рэальнасці. І гэты «інтэрнэт-сусвет» стаў настолькі маштабным, разнастайным, цікавым і непрадказальным у сваім развіцці, што многія навукоўцы, якія прадстаўляюць самыя разнастайныя гуманітарныя дысцыпліны, прыступілі да вывучэння Сеткі.

Па сваёй значнасці і ўплыве на развіццё сусветнай цывілізацыі і навукова-тэхнічнага прагрэсу інтэрнэт стаў знакам нашай эпохі – эпохі інфармацыйнага грамадства і культуры постмадэрну [8].

Сёння лічыцца, што інтэрнэт – гэта складаная сацыял-тэхнічная сістэма, якая не мае геаграфічных межаў. Інфармацыя ў гэтай сістэме прадстаўлена ў выглядзе вэб-даных, мультымедыя, трохмерных малюнкаў і інш. Сістэма з'яўляецца нестабільным, зменлівым асяроддзем, якое функцыянуе 24 гадзіны ў суткі. Тэмпы развіцця інтэрнэту таксама ўражваюць. Эпоха Глобальнай сеткі пачалася ў 1969 г. з двух звязаных паміж сабой у адзіную сетку камп'ютараў. На снежань 2011 г. колькасць карыстальнікаў Сеткі склала мільярд чалавек. Інтэрнэт-аўдыторыя да свайго трэцяга мільярда павінна наблізіцца ў 2040 г. [27]. Заўважым таксама, што на сённяшні дзень сістэма «Google» ажыццяўляе пошук інфармацыі, напрыклад, па лексеме «інтэрнэт» прыкладна сярод 663 млн. старонак, сярод якіх 12,8 млн. з'яўляюцца беларускамоўнымі. Рост папулярнасці інтэрнэту і як камунікатыўнай прасторы, і як сродку масавай інфармацыі, і як аб'екта дзелавой цікавасці і стварэння капіталу сацыялагі тлумачаць праз паняцце «цуд» [14].

З пачатку XXI ст. з'явілася вельмі шмат публікацый, прысвечаных вывучэнню асаблівасцей функцыянавання сеткавай мовы, спосабаў фарміравання сеткавай ідэнтычнасці і прэзентацыі віртуальнай асобы, рэалізацыі маўленчых працэсаў у інтэрнэце.

У большасці выпадкаў камунікатыўны працэс падтрымліваецца ў гэтым асяроддзі толькі тэкставым абменам. Як пісала Шэрыл Тэкл у

працы па вывучэнні віртуальнай ідэнтычнасці, «вы можаце стаць усім, кім вы жадаеце. Вы можаце, калі жадаеце, цалкам “пераназваць” сябе. Вы можаце стаць асобай іншага полу. Вы можаце быць больш ці менш разумным. Вы можаце быць проста тым, кім вам хочацца быць. І вам не трэба турбавацца, як вас будуць успрымаць іншыя. Вельмі лёгка паўплываць на гэта ўспрыманне, паколькі ўсе ўяўленні людзей пра вас заснаваны на тым, што вы ім дэманструеце. Яны не бачаць вас, не выказваюць ніякіх здагадак і не робяць ніякіх высноў. Яны не чуюць ваш акцэнт. Усё, што яны бачаць, гэта толькі вашы словы» [34, с. 83]. А Брэнда Данэ дадае, што тэкст у інтэрнэце мае ролю «маскі», якая апранаецца на віртуальнае «Я» [32].

З прыведзеных цытат вынікае, што, значэнне тэкставага кампанента ў інтэрнэце выходзіць на першы план. І, натуральна, лінгвістыка тэксту павінна адыгрываць першарадную ролю ў вывучэнні камунікатыўнай прасторы Сеткі.

М. Хэлідэй яшчэ ў канцы 70-х гадоў мінулага стагоддзя заўважыў, што «тэкст – гэта мова ў дзеянні» [30, с. 142]. Лагічна працягваючы гэту думку, можна сказаць, што інтэрнэт – гэта ўнікальнае асяроддзе тэкставага ўздзеяння.

У эпоху глабальных камунікацый інтэрнэт-зносіны становяцца надзвычай папулярнымі, акумулюючы ў сабе ўсю разнастайнасць маўленчых практык, спосабаў і фарматаў камунікацыі. І паступова гэтыя зносіны становяцца *Signum Temporis* (знакам нашага часу) [1, с. 181].

Таксама сёння можна казаць пра ўзнікненне як спецыфічнай формы электроннага пісьма (як трэцяй формы маўлення, нароўні з вуснай і пісьмовай), так і вызначанага камунікатыўнага асяроддзя, якую яно абслугоўвае.

Аднак апісанне і ацэнка ўплыву інтэрнэту на мову, тэорыю камунікацыі і ў цэлым лінгвістыку XXI ст. застаюцца актуальнай задачай. Рэвалюцыйнае ўздзеянне Сеткі на мову і маўленне некаторыя лінгвісты параўноўваюць са стварэннем першага друкарскага станка І. Гутэнбергам [24, с. 36]. У англамоўнай навуковай парадыгме для вызначэння гэтай новай электроннай мовы выкарыстоўваюцца розныя тэрміны: *elanguage*, *netlingvo*, *e-talk*, *geekspeak*, *netspeak*, *weblish* [46, с. 36] і г. д., а камунікатыўная прастора яго функцыянавання называецца *кам’ютарна-анасродкаванай камунікацыяй* (КАК), або *Computer-mediated Communication* (СМС). Аднак тэрмін СМС выкарыстоўваецца ў двух значэннях: як функцыянальная разнавіднасць мовы і як спецыфічнае камунікатыўнае асяроддзе. На постсавецкай навуковай прасторы ўжываюцца тэрмін *мова інтэрнэту* [29], а СМС пазначаецца як

электронная камунікацыя, віртуальная, інтэрнэт-камунікацыя [9; 10] або *камп'ютарны (электронны) дыскурс* [7; 20]. Іх ужыванне вызначаецца або дысцыплінарнымі межамі (напрыклад, у сацыялогіі актуалізуюцца праблемы інтэрнэт-камунікацый, а ў лінгвістыцы і тэорыі камунікацыі – аспекты КАК), або дысцыплінарным кантэкстам (напрыклад, электронная камунікацыя, акрамя інтэрнэт-зносін, ахоплівае зносіны, якія рэалізуюцца пры дапамозе іншых камунікацыйных платформ, напрыклад сродкамі мабільнай тэлефаніі) [17]. Некаторыя даследчыкі КАК размяжоўваюць паняцці электронных зносін і электроннага дыскурсу, лічачы другое вузкім паняццем, якое апісвае моўныя і маўленчыя асаблівасці камп'ютарных «тэкставых» зносін, што вывучаюцца метадамі дыскурсіўнага аналізу. Такім чынам, электронны дыскурс з'яўляецца складнікам больш шырокага паняцця 'электронная камунікацыя' [33, с. 232].

Некаторыя заходнееўрапейскія лінгвісты будуць такі канцэптuallyны ланцужок (ад шырокага паняцця да вузкага):

- інтэрнэт (Internet) – глабальнае асяроддзе зносін, камунікатыўная прастора);
- камп'ютарная камунікацыя (Computer-mediated Communication (CMC));
- камп'ютарная камунікацыя з дапамогай тэкстаў, якія функцыянуюць у Сетцы (Computer-Mediated Discourse (CMD));
- камп'ютарная гутарка – паняцце, якое набліжаецца да сацыя-псіхалінгвістычнага аналізу маўлення (Computer-Mediated Conversation) (CMCs) і залежыць ад характару выкарыстання інтэрнэту – фармату камунікацыі (чат, форум, пошта, блог і г. д.);
- камп'ютарная сінхронная і асінхронная тэкставая камунікацыя (CMCS і ACMC).

Пры гэтым некаторыя лінгвісты сцвярджаюць, што з узнікненнем высокіх тэхналогій ужо можна меркаваць аб новай функцыянальнай разнавіднасці мовы – мовы, якая абслугоўвае электронныя сродкі камунікацыі, да якіх, перш за ўсё, адносяцца мова інтэрнэту і іншых глабальных электронных сетак, «...а таксама мовы тэкставых паведамленняў, што перадаюцца пасродкам іншых камунікатыўных платформ: службы паведамлення мабільных тэлефонаў, мова паведамленняў па тэлексе, па сістэмах міжбанкавых камунікацый... і паведамленняў на базе некаторых іншых тэхнічных сістэм спецыяльнага выкарыстання» [17, с. 791; 28; 29]. Л. Ю. Іваноў таксама называе фактары, паводле якіх мову сродкаў электроннай камунікацыі можна лічыць функцыянальнай разнавіднасцю нацыянальнай мовы.

Па-першае, сфера функцыянавання гэтай «падмовы» выразна адмежавана ад іншых сфер камунікацыі: яна ажыццяўляецца пры дапамозе тэхнічных электронных сродкаў і з'яўляецца заўсёды апасродкаванай імі.

Па-другое, гэта «падмова» падпарадкоўваецца выкананню спецыфічных камунікатыўных мэтаў.

Па-трэцяе, гэта «падмова» «ініцыявала» ўзнікненне новай сістэмы мультымедыйных жанраў і жанравых фарматаў, што паспрыяла развіццю новага кірунку ў тэорыі канвенцыйных жанраў – віртуальнага жанразнаўства [10; 11; 25].

Па-чацвёртае, моўныя сродкі гэтай функцыянальнай разнавіднасці мовы характарызуюцца вызначаным наборам унікальных лексічных і граматычных характарыстык, якія можна лёгка вылучыць, фармалізаваць і сфарміраваць адзіны прагматычны комплекс [17, с. 791]. А. А. Атабекава ўводзіць паняцце 'лінгвістычны дызайн вэб-старонкі', разумеючы пад гэтым «матэрыяльна ўвасобленыя фрагменты моўнага выражэння свету соцыуму» [1, с. 21–22]. Даследчыца адзначае, што «ўзаемадзеянне моўных сродкаў на прасторы вэб-старонкі – гэта адлюстраванне ўніверсальных традыцый і індывідуальных асаблівасцей маўленчых зносін [1, с. 22].

Пры гэтым Л. Ю. Іваноў лічыць, што «электронная мова» з'яўляецца менавіта функцыянальнай разнавіднасцю мовы, а не функцыянальным стылем з прычыны тых яе ўласцівасцей, якія адмяжоўваюць паняцце «стыль» ад паняцця «падмова» або «разнавіднасць мовы». Да гэтых уласцівасцей адносяцца нейтральныя сродкі літаратурнай мовы, як на перыферыі, так і ў цэнтры, і ненарматыўныя сродкі мовы, якія ў гэтым аспекце набліжаюць яе да мовы СМІ. Гэта разнавіднасць мовы з'яўляецца стылістычна адкрытай і не можа зводзіцца да функцыянальных стыляў. Гэту мову нельга звязаць ні з адной сферай камунікацыі ці тыпам дыскурсу (навуковага, рэлігійнага, адукацыйнага і іншае). І гэта разнавіднасць мовы нароўні са спецыфічнымі зонамі і функцыямі «абслугоўвае» і штодзённыя чалавечыя зносіны [17, с. 792].

У лінгвістыцы блізкага замежжа праведзены глыбокі тэарэтычны аналіз месца камп'ютарнай камунікацыі ў сістэме зносін, а таксама зроблена абгрунтаванне трактовак паняццяў «зносін» і «дыкурс» і апісанне канстытутыўных прымет камп'ютарнага дыскурсу [7]. Дыкурс, паводле меркавання А. М. Галічкінай, – гэта складаная і шматаспектная з'ява, якая можа вывучацца ў некалькіх навуковых ракурсах. У камунікатыўным аспекце дыкурс паўстае як вербальныя зносіны; у

структурна-семантичным – як фрагмент тэксту, які перавышае ўзровень сказа (выказвання); у структурна-стылістычным – як нятэкставая арганізацыя гутарковага маўлення; у сацыяльна-прагматычным – як тэкст, уключаны ў сітуацыю зносін.

А. М. Галічкіна вылучае наступныя канстытутыўныя прыметы камп'ютарнага дыскурсу: 1) электронны сігнал як канал зносін; 2) віртуальнасць; 3) дыстантнасць, г.зн. падзеленасць у прасторы і ў часе; 4) апасродкаванасць (ажыццяўляецца з дапамогай тэхнічных сродкаў); 5) высокая ступень пранікальнасці; 6) наяўнасць гіпертэксту; 7) крэалізаванасць; 8) статуснае раўнапраўе камунікантаў; 9) перадача эмоцый, мімікі, пачуццяў з дапамогай адпаведных графічных сродкаў (напрыклад, «смайлікаў»); 10) камбінацыя розных тыпаў дыскурсу; 11) спецыфічная камп'ютарная этыка [7, с. 73–74].

Многія лінгвісты лічаць электронны сігнал базай прыметай камп'ютарных зносін [25, с. 11; 28, с. 12]. Цалкам абгрунтаванымі можна лічыць сцвярджэнні пра дыстантнасць і апасродкаваны характар электроннай камунікацыі. Інтэрнэт сапраўды аб'ядноўвае людзей, аддаленых адзін ад аднаго ў прасторавым і часавым вымярэннях. Узаемадзеянне паміж камунікантамі ажыццяўляецца праз тэхнічныя сродкі. Аднак пры гэтым узнікае заканамернае пытанне: чым жа характарызуецца інтэрнэт-камунікацыя? Што надае ёй унікальнасць і прыраўноўвае да «знака нашага часу»?

Па-першае, гэтыя зносіны з'яўляюцца вельмі паліфанічнымі і аб'ядноўваюць вялікую колькасць розных тыпаў дыскурсу і маўленчых практык [6; 17].

Па-другое, гіпертэкставыя і інтэрактыўныя магчымасці Сеткі цалкам змяняюць ці істотна відазмяняюць генераванне і ўспрыманне тэксту. Напрыклад, магчымасці гіперспасылкавага апарата дазваляюць чытачу не толькі сачыць за аўтарскім разгортваннем тэксту, але і ажыццяўляць уласную навігацыю [11].

Па-трэцяе, істотнымі фактарамі, якія ўплываюць на зносіны ў Сетцы, з'яўляецца яе ананімнасць і дыстантнасць. Гэтыя фактары нароўні з фізічнай непрадстаўленасцю камунікантаў, магчымасцю «далучыцца» або «адлучыцца» ў любы момант ад зносін у Сетцы, адсутнасць прымушэння да камунікацыі спрыяюць, з аднаго боку, узмацненню дэвіянтных камунікатыўных паводзін (з'явы спама, тролінгу, флуду): змяншаецца да мінімуму адказнасць за свае паводзіны ў Сетцы. З другога боку, гэтыя фактары стымулююць парушэнне моўнай нормы ў мэтах усталявання і падтрымання віртуальных кантактаў, як заўважае Ф. А. Смірноў [28, с. 27]. У Сетцы існуе праблема стварэння,

падтрымання і ўтрымання кантакту, што патрабуе максімальнай мабілізацыі прызначаных для гэтага моўных сродкаў. І гэта не толькі парушэнні моўнай нормы. Паводле лінгвістычных назіранняў, перлакуцыя (перфарматыўныя выказванні) набываюць выключнае значэнне. Шматлікія вэб-рэсурсы нават прапануюць сваім карыстальнікам дадатковыя магчымасці для пабудовы перфарматыўных выказванняў, напрыклад, у некаторых вэб-рэдактарах ёсць спецыяльная функцыя для іх рэдагавання [28, с. 26]. Сітуацыя ўсталявання і падтрымання кантакту прыводзіць да камунікатыўнага наватарства, робіць гэтыя зносіны нязвыклымі і арыгінальнымі. Крэатыўнасць маўленчай віртуальнай асобы ў камунікатыўнай прасторы Сеткі няўхільна расце па ўсіх моўных узроўнях, што робіць сеткавую мову ўнікальным аб'ектам для лінгвістычнага вывучэння: у інтэрнэце мы назіраем выбух народнай маўленчай творчасці, які захоплівае ўсе моўныя ўзроўні, але асабліва выразна назіраецца ў сеткавай лексіцы і наяўнасці камп'ютарнага слэнгу, адраджэнню эпістальнага жанру, частаму выкарыстанню прыёмаў моўнай гульні і інш. [1; 4; 7; 15; 28; 29; 31]. Аднак часта гэта наватарства выяўляецца ў адхіленні ад графічных і граматычных моўных нормаў. Лінгвісты звяртаюць увагу на тое, што інтэрнэт развітваецца з літаратурнай мовай, г. зн. прынцып «пішу так, як пажадаю» робіцца ў інтэрнэце ці не камунікатыўнай нормай [21]. Аднак не ўсё страчана... Напрыклад, выказваюцца меркаванні аб тым, што мода на «антылітаратурную» мову хутка пройдзе, і гэтыя наватарскія прыёмы, губляючы сваю навізну і камунікатыўную прывабнасць, будуць успрымацца намі як банальныя маўленчыя клішэ і служыць толькі напамінам пра лінгвістычныя гульні ранняга перыяду развіцця Сеткі [22, с. 2]. Расійскі даследчык інтэрнэт-маўлення Кірыл Дзянісаў лічыць, што ўся інтэрнэтаўская «крываграфія» павінна засноўвацца на пісьмовым маўленні, бо яе інакш ніхто не заўважыць. Памылка з'яўляецца «прывабнай» толькі тады, калі чалавек цвёрда ведае, у чым яна заключаецца [13].

Па-чацвёртае, камуніканты імкнуцца атрымаць неабходную інфармацыю пра суразмоўцу ўскосна (па ніках, аватарах, псеўданімах).

Па-пятае, гэтыя зносіны з'яўляюцца эмацыянальна насычанымі, і гэта прымета мае кампенсаторны характар ва ўмовах практычна поўнай адсутнасці невербальных сродкаў для перадачы эмоцый і апісанні эмацыянальных станаў [28, с. 24]. Заўважым, што эмацыянальная насычанасць дасягаецца як з дапамогай графічных вербальных сродкаў (выкарыстанне загалюўных літар, паўтораў пунктуацыйных знакаў, смайлікаў і іншае), так і спецыяльных праграмных графічных сродкаў, уключаных у абалонку праграмага забеспячэння, напрыклад

«эматыкон» (графічны малюнак, які «выказвае» адпаведную эмоцыю, дадаецца да любога тэкставага паведамлення або рэплікі).

Па-шостае, на камунікацыі ў інтэрнэце не можа не адбіцца добраахвотнасць і пажаданасць кантактаў. Камунікатыўная інтэрнэт-прастора дае ўнікальныя магчымасці для пабудовы віртуальнай моўнай асобы, спосабаў яе самапрэзентацыі і творчай самарэалізацыі [2; 16]. Ф. А. Смірноў заўважае, што «...электронная камунікацыя – гэта дадатковы спосаб самавыяўлення сродкамі мовы, больш даступны, чым традыцыйныя» [28, с. 14–15].

Усе вышэйпералічаныя ўласцівасці інтэрнэт-зносін прыводзяць таксама да магчымасці павелічэння самапрэзентацый у Сетцы, а таксама даюць «урадлівую глебу» для эксперыментаў з уласнай ідэнтычнасцю: у інтэрнэце можна лёгка змяніць узрост, горад, краіну, гістарычную эпоху, г. зн. ажыццявіць тое, што ў рэальным жыцці практычна немагчыма. Ацаніць усю неадназначнасць такой сітуацыі ў плане псіхічнага здароўя асобы і прааналізаваць наступствы інтэрнэт-камунікацыі – актуальная задача для вывучэння наступстваў уздзеяння інтэрнэт-камунікацыі на чалавечую цывілізацыю. У сувязі з гэтым заслугоўвае ўвагі падыход В. А. Левантовіч да камп’ютарных зносін з пазіцыі медыйнай экалогіі і экалінгвістыкі [24]. Даследчыца лічыць, што інтэрнэт-зносін прыводзяць да непрадказальнай і, што не менш небяспечна, некіруемай сітуацыі: сродкі масавай інфармацыі, да якіх з нядаўняга часу адносіцца і інтэрнэт, пачынаюць жыць незалежным ад людзей жыццём і робяцца самастойнай некантралюемай сілай. Чалавек са стваральніка гэтых сродкаў паступова ператвараецца ў іх прыдатак, інфармацыйны працяг. І тут, пры ацэнцы важнасці такіх сродкаў, павінен пераважаць маральна-этычны кантэкст [24, с. 197]. Доўгі час карыстання сацыяльнымі сеткамі развівае ў чалавеку прымітыўны дзіцячы нарцысизм. Выразы *My yahoo*, *My windows*, *my-email* сталі слоганамі індывідуалісцкага светабачання. У людзей у Сетцы змяняецца стаўленне да часу і прасторы, мадэлі камунікацыі, прыярытэты. Узмацняецца агрэсіўнасць, паколькі напорыстыя маўленчыя тактыкі дазваляюць чалавеку быць хутчэй пачутым у Сетцы [24].

Наяўнасць разнастайных праверак граматыкі тэксту змяншае развіццё навыкаў пісьмовага маўлення ў дзяцей і зніжае агульны ўзровень культуры валодання пісьмовым маўленнем.

Спрашчэнне камунікацыі ў інтэрнэце вядзе да спрашчэння моўнай, а затым і фізічнай (рэальнай) асобы, выклікаючы незваротныя змены ў псіхіцы. Візуалізацыя камунікацыі прыводзіць да зніжэння здольнасці вербальнага выражэння і ўспрымання, што адбіваецца на зносінах

розных узроставых пакаленняў, змяншаючы яго эфектыўнасць і паразуменне ў цэлым, напрыклад, паміж рознымі пакаленнямі.

Дамінаванне англійскай мовы ў Сетцы прывяло да таго, што «...інтэрнэт стаў сродкам іерархічнага размеркавання лінгвістычных навыкаў і рэсурсаў як унутры адной нацыі, так і паміж рознымі дзяржавамі і моўнымі сістэмамі. У выніку з'явілася няроўнасць лінгвістычных сістэм і паглыннанне адных моў іншымі» [39, с. 201]. Таму інтэрнэт-камунікацыя мае і адваротны бок, які патрабуе ўзмоцненай увагі і вывучэння.

Пры гэтым інтэрнэт утварае спецыфічнае камунікатыўнае асяроддзе, унікальнае месца рэалізацыі мовы, якое не мае аналагаў у мінулым. Віртуальная рэальнасць інтэрнэту па меры яго развіцця набывае рысы новага свету і стылю жыцця, які стымулюе з'яўленне новых сродкаў камунікацыі. І. А. Малькоўская, характарызуючы спосабы камунікацыі ў Сетцы, заўважае, што Web-стыль можа быць новым VIP-стылем [26, с. 146]. Аднак існуюць і некаторыя іншыя меркаванні.

С. Херынг звяртае ўвагу на тое, што амаль за трыццаць гадоў свайго існавання інтэрнэт-камунікацыя застаецца хутчэй практычнай неабходнасцю, чым аб'ектам моды. Перапрацоўка, расчараванне, стомленасць, усюдыіснасць, незаменнасць, марнаванне часу спрыяюць набліжэнню непазбежнага канца інтэрнэт-эпохі. Выдатныя тэхналагічныя інавацыі за апошнія пяць гадоў таксама гэтану паспрыялі. Нягледзячы на даступнасць мультымедыйных праграм, інтэрнэт-камунікацыя перш за ўсё «працуе» ў стандартным і звыклым тэкставым фармаце. Найноўшыя праграмы былі пераведзены ў даступныя для браўзераў фарматы, якія «ўвасобілі» магчымасці тэкставых і вэб-рэдактараў. Шпаркасць SMS (і ў цэлым бяздротавых тэхналогій) і наяўнасць IM і ICQ паступова сцірае грань паміж анлайнавай і афлайнавай камунікацыяй. І гэта тэндэнцыя найбольш выразна выяўляецца: павялічваецца выкарыстанне традыцыйных тэкставых фарматаў для ўсталявання непасрэдных камунікатыўных кантактаў. Гэтыя праграмы спрашчаюць электронную камунікацыю і «падладжваюць» яе пад звычайныя камунікатыўныя мэты. На думку С. Херынг, асноўная ўвага ў вывучэнні СМС будзе скіроўвацца ад вывучэння тэхналагічных інавацый да больш пільнага разгляду тых фактараў, якія прымушаюць людзей карыстацца гэтымі інавацыйнымі тэхналогіямі. І, ў дадатак да тэхналагічнага дэтэрмінізму, іншыя фізічныя і сацыяльныя фактары, якія могуць уплываць на ўспрыманне высокіх тэхналогій і іх выкарыстанне ў жыцці, запатрабуюць глыбокага тэарэтычнага асэнсавання і вывучэння [33, р. 233–234].

Такім чынам, чалавечы фактар у гэтым кірунку даследаванняў выходзіць на першы план. Чалавек у электроннай камунікатыўнай сістэме становіцца не менш значным, чым уласна самі тэхналогіі. Такім чынам, вывучэнне ўсіх разнастайных моўных праяў віртуальнай асобы можа выклікаць увагу лінгвістаў. Так, С. Турлоў паказвае, што з гэтай тэмай звязаны пяць прадметных абласцей:

- з'явы мультылінгвізму (пашырэнне моў у інтэрнэце, іх новы статус);
- змены ў сістэме мовы (на фанетычным, лексічным, граматычным, стылістычным і іншых узроўнях);
- маўленчыя і дыскурсіўныя практыкі (змены ў інтэрактыўных мадэлях і маўленчых практыках);
- пашырэнне і выкарыстанне лексічных інтэрнэт-інавацый у нарматыўным слоўніковым складзе мовы;
- спосабы апісання гэтых лінгвістычных асаблівасцей інтэрнэт-маўлення (у парадыгмальных межах металінгвістыкі і тэрміналогіі) [38, с. 287].

А. А. Атабекава мяркуе, што «...функцыянаванне натуральнай мовы ў працэсе камунікацыі ў асяроддзі інтэрнэт павінна стаць аб'ектам сістэмнага лінгвістычнага аналізу» [1, с. 8] і ажыццяўляцца ў межах сістэмна-функцыянальнага падыходу, а функцыянаванне вэб-старонкі ў інтэрнэце – гэта складаны семіятычны працэс, выкарыстанне ў якім моўных сродкаў павінна ацэньвацца з пункта гледжання семантыкі, сінтактыкі і прагматыкі [1, с. 36].

Асноўнай мэтай новага лінгвістычнага кірунку павінна стаць апісанне і тлумачэнне асаблівасцей функцыянавання мовы ў інтэрнэце з улікам складанага ўзаемадзеяння адкрытага мноства фактараў пры першапачатковай уключанасці чалавека ў сацыяльна-культурны кантэкст узаемадзеяння ў Сетцы. Гэты навуковы кірунак інтэграцыйнага тыпу павінен спалучаць падыходы і метадалогію розных лінгвістычных дысцыплін: сацыялінгвістыкі, псіхалінгвістыкі, лінгвістыкі тэксту, фарміруючы пры гэтым і свой уласны даследчы інструментарый.

Яго даследчым аб'ектам з'яўляецца электронная камунікацыя, пад якой разумеецца камунікатыўнае ўзаемадзеянне ў глабальнай камп'ютарнай сетцы інтэрнэт, а прадметам даследавання робяцца лінгвістычна рэlevantныя асаблівасці электроннай камунікацыі на розных моўных узроўнях: марфалагічным, лексічным, сінтаксічным, тэкставым (на ўзроўні тэксту ці сукупнасці тэкстаў), камунікатыўным (узроўні камунікатыўнай стратэгіі) і г. д.

Літаратура

1. Атабекова, А. А. Лингвистический дизайн WEB-страниц (сопоставительный анализ языкового оформления англо- и русскоязычных WEB-страниц) / А. А. Атабекова. – М.: Изд-во РУДН, 2003. – 202 с.
2. Белинская, Е. П. Интернет и идентификационные структуры личности / Е. П. Белинская. Интернет и идентификационные структуры личности [Электронный ресурс]. – 2001. – Режим доступа: <http://psynet.carfax.ru/texts/bel4.htm>. – Дата доступа: 04.10.2017.
3. Белинская, Е. П. Человек в информационном мире / Е. П. Белинская. Человек в информационном мире. [Электронный ресурс]. – 2002. – Режим доступа: <http://psynet.carfax.ru/texts/bel3.htm> – Дата доступа: 29.09.2017.
4. Бергельсон, М. Б. Языковые аспекты виртуальной коммуникации / М. Б. Бергельсон. Языковые аспекты виртуальной коммуникации [Электронный ресурс]. – 1999. – Режим доступа: <http://www.rik.ru/vculture/seminar/index.html> – Дата доступа: 29.09.2017.
5. Буданов, Г. В. Делокализация как обретение смысла, к опыту междисциплинарных технологий / Г. В. Буданов // Онтология и эпистемология синергетики. – М.: Ифран, 1997. – 118 с.
6. Войскунский, А. Е. Развитие речевого общения как результат применения Интернета / А. Е. Войскунский. Развитие речевого общения как результат применения Интернета. [Электронный ресурс]. – 2001. – Режим доступа: <http://www.psynet.by.ru/index.html>. – Дата доступа: 29.09.2017.
7. Галичкина, Е. Н. Специфика компьютерного дискурса на английском и русском языках. дис. ... канд. филол. наук / Е. Н. Галичкина. – Астрахань, 2001. – 224 л.
8. Гольшко, А. В. Как обустроить электронную Россию / А. В. Гольшко // Вестник связи. [Электронный ресурс]. – 2001. – Режим доступа: http://www.hse.ru/pressa/vest_sv/2002061.htm. – Дата доступа: 15.08.2016.
9. Горошко, Е. И. Интернет-коммуникации в гендерном измерении / Е. И. Горошко // Вестник Пермского университета. Выпуск 3 «Язык – культура – цивилизация». – Пермь, 2006. – С. 16–18.
10. Горошко, Е. И. Интернет-коммуникация: проблема жанра / Е. И. Горошко // Жанры и типы текста в научном и медийном дискурсе: Межвуз. сб. науч. тр. – Вып. 4. – Орел, 2006. – С. 44–51.
11. Горошко, Е. И. Теоретический анализ Интернет-жанров: к описанию проблемной области / Е. И. Горошко // Жанры речи: Сборник науч. ст. – Саратов: Изд-во ГосУНЦ «Колледж», 2007. – Вып. 4. – С. 22–27.
12. Горошко, Е. И. Интернет студии – социология Интернета – киберсоциология: возможности изучения Интернета с междисциплинарных позиций / Е. И. Горошко // Жанры речи: Сборник науч. ст. – Саратов: Изд-во ГосУНЦ «Колледж», 2007. – Вып. 4. – С. 28–32.
13. Денисов, К. Умераед зайчег мой. Русский интернет прощается с русским языком / К. Денисов. [Электронный ресурс]. – 2006. – Режим доступа: <http://www.pravda.com.ua/news/2006/10/4/48489.htm>. – Дата доступа: 25.08.2016.
14. Докторов, Б. Российский Интернет: новое русское чудо / Б. Докторов // Петербургский журнал социологии. – 1999. – № 2. – С. 24–29.

15. Донскова, О. А. Тенденции становления паравербальной графемики в системе интернет / О. А. Донскова. [Электронный ресурс]. – 2004. – Режим доступа: <http://pn.pglu.ru/1348477.htm>. – Дата доступа: 12.08.2015.

16. Жичкина, А. Е. Взаимосвязь идентичности и поведения в Интернете пользователей юношеского возраста: автореф. дис. ... канд. психол. наук / А. Е. Жичкина. – М., 2001. – 22 с.

17. Иванов, Л. Ю. Язык в электронных средствах коммуникации / Л. Ю. Иванов // Культура русской речи. – М.: Флинта-Наука, 2003. – С. 29–48.

18. Каменская, О. Л. Гендергетика – наука будущего / О. Л. Каменская // Гендер как интрига познания. – М.: Рудомино, 2002. – С. 112–116.

19. Кирилина, А. В. Гендерные аспекты языка и коммуникации: дис. ... д-ра филол. наук / А. В. Кирилина. – М., 2005. – 344 л.

20. Кондрашов, П. Е. Компьютерный дискурс: социолингвистический аспект: дис. ... д-ра филол. наук / П. Е. Кондрашов. – Краснодар, 2004. – 280 л.

21. Кронгауз, М. Новый русский: Коллективное остроумие / М. Кронгауз // Ведомости. – 2006. – № 236 (1763). – С. 34–49.

22. Кронгауз, М. Новый русский: Контроль улучшайзинга / М. Кронгауз. [Электронный ресурс]. – 2006. – Режим доступа: http://russcomm.ru/rca_news/2006/2006_12_04.shtml. – Дата доступа: 15.08.2016.

23. Кубрякова, Е. С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века (опыт парадигмального анализа) / Е. С. Кубрякова // Язык и наука конца 20 века. – М.: Институт языкознания РАН, 1995. – С. 112–118.

24. Леонтович, О. А. Компьютерный дискурс: языковая личность в виртуальном мире / О. А. Леонтович // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс. – Волгоград: Перемена, 2000. – С. 24–31.

25. Макаров, М. Л. Жанры в электронной коммуникации quo vadis? / М. Л. Макаров // Жанры речи. – Вып. 4. – Саратов: Изд-во ГосУНЦ «Колледж», 2005. – С. 19–24.

26. Мальковская, И. А. Многоликий Янус открытого общества опыт критического осмысления ликов общества в эпоху глобализации / И. А. Мальковская. – М.: КомКнига, 2005. – 184 с.

27. Нильсен, Я. Один миллиард пользователей Интернета / Я. Нильсен // Webmascon. 2–5. [Электронный ресурс]. – 2006. – Режим доступа: <http://www.webmascon.com/topics/testing/19a.asp>. – Дата доступа: 12.09.2017.

28. Смирнов, Ф. О. Национально-культурные особенности электронной коммуникации на английском и русском языках: дис. ... канд. филол. наук / Ф. О. Смирнов. – Ярославль, 2004. – 122 л.

29. Трофимова, Г. Н. Языковой вкус интернет-эпохи в России: Функционирование русского языка в Интернете: концептуально-сущностные доминанты / Г. Н. Трофимова. – М.: Изд-во РУДН, 2004. – 240 с.

30. Хэллидей, М. А. К. Место «функциональной перспективы предложения» (ФПП) в системе лингвистического описания / М. А. К. Хэллидей // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 8. Лингвистика текста. – М.: Прогресс, 1978. – С. 93–102.

31. Шейгал, Е. И. Компьютерный жаргон как лингвокультурный феномен / Е. И. Шейгал // Языковая личность: культурные концепты. – Волгоград: Перемена, 1996. – С. 47–51.

32. Danet, B., Text as Mask: Gender and Identity on the Internet. Paper presented at the conference, Masquerade and Gendered Identity, Venice, Italy. – 1996. – Library [Electronic resource]. – Mode of access: <http://atar.msc.huji.ac.il/~msdanet/mask.html>. – Date of access: 04.09.2017.
33. Herring, S., Slouching toward the ordinary: Current trends in Computer-mediated communication // *New Media and Society*. – London: Sage Publications, 2004. – 337 p.
34. Turkle, Sh. *Life on the Screen: Identity in the Age of the Internet*, London: Simon & Schuster, 1995. – 228 p.